

**MUSIQIY-RITMIK FAOLIYAT ORQALI O‘QUVCHILARNING IJODIY
FAOLLIGINI OSHIRISH**

Buxoro shahar 30-umumta’lim maktabi musiqa madaniyati fani o‘qituvchisi

Radjabova Nasiba Djalimovna

Annotatsiya: *Maqolada musiqiy ritmik harakatlarni shakllantirishning ahamiyati, uning o‘quvchilar uchun pedagogik va estetik tarbiyadagi o‘rni muhokama qilinadi. Bundan tashqari, o‘qituvchilarning ritmik harakatlarni ta’lim jarayonida qanday qilib muvaffaqiyatli amalga oshirishi mumkinligi bo‘yicha amaliy tavsiyalar beriladi. Shuningdek, musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ritmik harakatlarning taraqqiyot jarayonlari, rivojlanish bosqichlari, musiqiy qobiliyatning rivojlanishdagi ahamiyati haqida fikr- mulohazalar bildirilgan.*

Kalit so‘zlar: *musiqa, qobiliyat, musiqiy qobiliyat, musiqiy faoliyat, harakat, ritmik harakat, musiqiy ritm, ritmik mashq, ritm tuyg‘usi.*

KIRISH

Bugungi kunda har bir umumta’lim maktabiga zamonaviy ta’lim paradigmasi talablari asosida turli pedagogik vazifa va muammolarni samarali hal etishga tayyor va qodir musiqa o‘qituvchisi zarur. U keng ko‘lamli kasbiy kompetensiyalarga ega bo‘lgan, o‘quvchilar pedagogikasi va psixologiyasini yaxshi biladigan, o‘quv jarayonini loyihalash va amalga oshirishning samarali usullarini, o‘qitish mavzusini va turli xil pedagogik texnologiyalarni biladigan, musiqani mukammal biladigan mutaxassis bo‘lishi kerak. Shuningdek, san’at va madaniyatni, musiqani ijro etish jarayonida badiiy yetkazishni, musiqa san’ati sohasidagi o‘z fikr va qarashlarini himoya qilishni bilishi zarur.

Musiqa ijtimoiy munosabatlarda zaruriy ilmiy asosni mustahkamlash, shaxsning turli yashash joylarida o‘ziga xos tarzda rivojlanishi uchun qulay axloqiy-psixologik sharoitlar yaratishga yordam beradi. Hozirgi vaqtda globallashuv va integratsiya jarayonlari birinchi o‘rinda turadi, millatlararo, ijtimoiy-madaniy hamkorlik, ta’lim sohalari shaxsiy ma’nolar bilan to‘ldirilgan holda yangi turda tasdiqlanadi. Shaxsning yashash joyidagi muhit, uning ijtimoiylashuvi, axloqiy munosabatlari, xulq-atvori va muloqot qobiliyatlari, ijtimoiy faoliyat tajribasiga faol ta’sir ko‘rsatadi.

ASOSIY QISM

Musiqiy ta’lim bolalar va yoshlar uchun muhim sanaladi, chunki ularning emotsional rivojlanishi, estetik tarbiyasi va jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, musiqiy ritmik harakatlar maktabgacha ta’lim va boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun ijtimoiy va jismoniy rivojlanish jihatidan muhim. Shu bois bo‘lajak o‘qituvchilarni musiqiy ritmik harakatlarni shakllantirish va o‘rgatishga tayyorlash juda muhimdir. Musiqiy ritmik harakatlar ta’lim jarayonida o‘quvchilarga ko‘p jihatdan yordam beradi:

Emotsional rivojlanish: Musiqiy ritmik harakatlar orqali bolalar o‘z his-tuyg‘ularini ifoda etishga va o‘zlarini his qilishga imkon yaratadi.

Jismoniy ko‘nikmalarni rivojlantirish: Harakatlar orqali bolalarda tana nazorat qilish, muvozanat va koordinatsiya rivojlanadi.

Ijtimoiy ko‘nikmalar: Jamoa bilan birga ishlash va ijodiy jarayonda ishtirok etish, bolalarning ijtimoiy qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Shunday ekan, musiqiy-ritmik harakatlar bolalarni hotirasini ayniqsa boshlang‘ich sinf o‘quvchilari biz bilamizki ular juda o‘yinqaroq yana fikrlari tarqoqdirlar shuning uchun ham ular bilan har qanday dars davomida ritmik harakatlar bajarish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Bu bilan biz nafaqat bolalarning fikrini balki uzatilgan ma’lumotlarimiz hotirasida uzoq vaqt davomida saqlashlariga ham olib kelimiz. Sinfda 25-30 o‘quvchi bo‘lsa xar xil sharoit va xar hil muhitdan bolalar darsga kirib keladilar ular bilan dars 45 minut samarasiz ketishiga yo‘l qo‘ymayman desangiz albatta ular bilan musiqiy-ritmik harakat bajartiring. 45-minut dars samarasiz ketmasligi uchun 5-minut vaqtingizdan voz kechib ular bilan musiqiy ritmik harakatlar bajaring. Shunda o‘qituvchiga bo‘lgan qarashlari fanga bergan mehrlari sizni yana jo‘shqinlantiradi. Agar sizda musiqa qo‘yishning iloji bo‘lmasa shariy tarzda ham o‘tkazishingiz mumkin. Biz bilamizki, yangi

O‘zbekiston yoshlari ilmga chanqoq va ularni ona vatanga sadoqat ruhini ham o‘stirishimizni ko‘rishimiz mumkin bo‘ladi. Musiy ritmik harakat qilgan farzandlarda mehr muhabbat kuchli bo‘ladi.

Musiqaga asoslangan ritmik harakatlar o‘quvchilarning jismoniy va ruhiy rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Bu harakatlar turli yoshdagi o‘quvchilar uchun moslashtirilgan bo‘lib, ularning tanasini yaxshiroq boshqarish, moslashuvchanlikni oshirish va umumiy motorik ko‘nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Buning natijasida o‘quvchilar o‘z tanalarini yaxshiroq his qilishadi, muvozanat va koordinatsiyalari rivojlanadi, bu esa boshqa jismoniy mashg‘ulotlarda va kundalik hayotda ham qo‘l keladi.

Shuningdek, musiqaga asoslangan ritmik harakatlar stressni kamaytirish va o‘z-o‘zini ifoda qilish imkoniyatini beradi. Musiqaning takrorlanadigan ohanglari va temp o‘zgarishlari bola psixikasini tinchlantirishi, ularni o‘z his-tuyg‘ularini yaxshiroq boshqarishga o‘rgatishi mumkin. Bu jarayon ijtimoiy ko‘nikmalar rivojiga ham yordam beradi, chunki jamoaviy mashg‘ulotlarda ishtirok etish, guruh bilan harakatlanish o‘quvchilarda hamkorlik qilish va o‘zaro yordam ko‘rsatish qobiliyatini rivojlantiradi.

Musiqani ifodalashning muhim vositalaridan biri ritm va ritmik harakatlar bo‘lib, har bir musiqa asariga xos bo‘lgan ritmik harakatlar, his-hayajonlar musiqaning ta’sirchanligini oshiradi, musiqiy tasvirlarni yanada yorqinroq ifodalaydi. Shunday qilib, o‘zbek milliy raqssan’ati nafaqat estetik zavq manbai, balki xalqimizning boy ma’naviy va madaniy merosining ajralmas qismidir. U xalqning ruhiy holati, hayot tarzi, dunyoqarashi, quvonch va g‘amlarini o‘zida mujassam etgan san’at turidir. Har bir raqs harakati, sahnadagi obraz va ifoda o‘zbek xalqining ko‘p asrlik tarixiy xotirasi, estetik didi va ichki dunyosini namoyon qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Yosh avlodni ushbu san’atga jalb etish, ularda estetik did, madaniy savodxonlik va milliy o‘zlikni anglash tuyg‘usini shakllantirish bugungi kunning muhim vazifalaridandir. Shu boisdan raqs ta’lim tizimining yanada takomillashuvi, raqs maktablari faoliyatining qo‘llab-quvvatlanishi, ustoz-shogird an’anasi asosida yangi avlod

10-Sentyabr, 2026-yil

san'atkorlarining yetishib chiqishi davlatimizning madaniy siyosatidagi ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib qolmoqda. Kelajakda raqs san'atimiz zamonaviy sahna texnologiyalari, jahon miqyosidagi badiiy tendensiyalar bilan uyg'un holda rivojlanib, o'zining noyob milliy xususiyatlarini asrab qolgan holda yanada yuksalishiga shubha yo'q. Milliy an'analar, boy tarixiy tajriba va zamonaviy yondashuvlar uyg'unligida o'zbek raqsi nafaqat mamlakatimiz, balki butun dunyo sahnalarida o'ziga xos ohang va obraz bilan porlayveradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ibragimova X.S. Oliy ta'lim tashkilotlari talabalarida musiqiy-ritmik kompetensiyalarini rivojlantirish / PhD. ... dis. - Toshkent - 2022. 15-16 b.
2. Abdullina O.A. Oliy pedagogik ta'lim tizimida o'qituvchilarning umumiy pedagogik tayyorgarligi: o'qituvchilar uchun qo'llanma. mutaxassis. yuqoriroq darslik muassasalar. 2-nashr, qayta ko'rib chiqilgan. va qo'shimcha M.: Ta'lim, 1990. 141 b.
3. Z.K.Fazliyeva “O'zbek raqsini o'rganish uslubiyoti”. O'quv qo'llanma. T.: “Musiqqa” nashriyoti, 2020.